

Peter Heniš
O želji da postaneš Indijanac

Kako je Franc Kafka sreo Karla Maja
i uprkos tome nije se iskrcao u Americi

Peter Henisch
Vom Wunsch Indianer zu werden
Wie Franz Kafka Karl May traf und
trotzdem nicht in Amerika landete

© 2012 Residenz Verlag
Salzburg - Wien

preveo s nemačkog

Relja Dražić

Hožvaц-цeпнo издaњe 2

Futura publikacije, Novi Sad

Za izdavača: R. Dražić

Korice: prema nacrtu Tatjane Dukić-Počuč

Štampa: Službeni glasnik, Beograd, 2017
ISBN 978-86-7188-169-2

Dragi moj Makse,

sedim pod nastrešnicom verande, iznova će početi kiša, štitim noge dižući ih sa hladnog ciglenog poda na ivicu stola i izlažem samo ruke, pišući. A pišem da sam veoma srećan i da bih bio srećan da si Ti ovde, jer u šumama ima štošta o čemu bi čovek, dok leži na mahovini, mogao razmišljati godinama. Adje, eto me brzo nazad,

Tvoj Franc

(Tekst razglednice koju je Franc Kafka napisao Maksu Brodu početkom septembra 1908. iz Špicberga u Češkoj šumi)

Recimo da on vrlo mršav stoji na obrovnici* i povraća. Recimo da mu se straga približavaju stariji gospodin i dama. Recimo da duva vetar, da se valjaju talasi, da od smeha ciče galebovi. Da sirena ispušta žalobni ton u več.

Na pramcu. Gospodin i gospođa su mogli doći iz unutrašnjeg područja potpalube. Gospodin je po prilici hteo da pokaže dami kako je putovao 1864, ili '65. Kako *bi* tada putovao da ga izvesne okolnosti nisu u tome omele.

Mnogo drugačije bi putovao onomad, nego danas. Doduše, a tome je recimo takozvani potpalubni inspektor pridao veliki značaj, smeštaj iseljenika je inače daleko bolji nego pre samo petnaest godina. Da se 1864, ili '65. i ne pominju. No, kao i pre, u opticaju su najgorre bau-bau-bajke o potpalubnom prevozu. Molim vas, obratite evo pažnju na higijenske uslove! Može biti da i danas veliki deo ovde smeštenih putnika u kadi vidi pre neki lekarski propis koji se ne može izbeći, nego jednu takoreći civilizovanu potrebu. Ali vremena, u kojima se iseljenike prosto prskalo šmrkom, minula su. Kao što vidite, umivaonici i kupatila postoje u zamašnoj meri. I, uverite se sami, toaleti. Shodno Zakonu od 9. Juna 1897, moraju stajati na raspolaganju u takvoj razmeri da se u upotrebi jednog zahoda ne aranžira više od pedeset muških, odnosno ženskih osoba. Posteljina se samorazumljivo dezinfikuje posle svakog putovanja. Vidite, za

* Ograda prednje palube. (Ova i sve fusnote su prevodiočeve.)

novac kojim ljudi žele da se prevoze ovde dole, ne može se, naravno, očekivati neki luksuzan komfor.

Naravno da ne može, kazao je recimo stariji gospodin. Recimo da je dama ispred nosa i usta držala kraj svog svilenog šala. – Taj vonj karbola jedva je podnošljiv. Kada su, recimo, hteli da iz toga prostora, shodno informaciji potpalubnog inspektora, ispunjenog sa 2200 putnika, ipak izađu pod otvoreno nebo, po svojoj prilici je odahnuo i gospodin kraj nje.

No uto je na obrovnici stajao mladi čovek. Njegov stav: stav Čarlija Čaplina s početka nemog filma *THE IMMIGRANT*. Ekstremno rasčoškani. Trza se i uvija u divljim konvulzijama. Da li mu je samo loše, pita dama, ili hoće, sačuvaj Bože, da se baci u more?

Film s Čaplinom snimaće se tek devet godina kasnije. No mora se *sad* nešto učiniti, misli dama, ne može se samo tako stojati i gledati. Ta, učini nešto, Karl! – Stariji gospodin se najpre kratko obazre, naposletku za tako nešto bi zapravo bio nadležan brodski personal. Ali potpalubnog inspektora su izgubili negde u gunguli, a inače nikoga od bar donekle službenog izgleda u blizini nema.

Tada se stariji gospodin upadljivo trgne. I načini dva, njegovoj dobi ne više sasvim odgovarajuća skoka. Uhvati mladića za rame (no, dobro, možda se sasvim malo i osloni o njegovo rame). I: – Ej, mladi čoveče, mogao bi reći, pazite, ne saginjite se previše preko ograde, to dole, to je Atlantik!

Kada se Čaplin, u onom filmu, napokon okrene gledaocima, upecao je ribu, a briga koja ih je za njega ispu-

njavala prazni se u oslobađajućem smehu. Kod mladića koji se sada okreće i sav se opušta izvesno ne može biti reč o tome. Pustite me, odgovoriće on, veoma tiho, takoreći preslabo za jedan znak uzvika posle tog zahteva. Spređa bi inače izgledao pre kao Baster Kiton.

Sem toga izgleda prilično ugužvano. Iako ili upravo zato jer je, to damu odmah iznenađuje, za jednog potpalubnog putnika previše dobro obučen. Odmah je iznenađuju i njegove oči, uši je svakako nemoguće prevideti. Ne uzimajte to toliko k srcu, kazaće ona, uzmite se u pamet, kazaće njen muž, uzmite moju maramicu.

Mladić kaže hvala i obriše se. Zatim se uspravlja i koleba se. Šta sad da počne s maramicom koja nije njegova? Njegov *vizavi* ima sedu, vetrom razbarušenu kosu, ponešto suzne vodnjikavoplave oči i brkove s kojih vise slane kapi. – Postoji li mogućnost? Zar ste to zaista Vi? – Ne, mladi čovek neće prepoznati starijeg gospodina. Ali mogućnost, mogućnost ipak postoji. Taj susret to dvoje (to troje). Piše se godina 1908, i to 6. septembar. DER GROSSE KURFÜRST je 5. uveče isplovio iz Bremerhafena i rano izjutra 16. biće u Njujorku.

Glavu gore, reče stariji gospodin, kad je *on* prvi put plovio preko velike bare, tada se i on isto tako osećao.

Dama ga je iznenađeno pogledala, ali nije kazala ništa.

Znate li šta će Vam u Vašem stanju prijati? Čašica konjaka!

Hvala, veoma ste ljubazni, ali ja ne pijem alkohol.

Lepo, reče stariji gospodin, kad je *on* prvi put parobrodio preko u Države, ni *on* još nije ništa pio. Ali stanje poput tog u kome se mladi čovek očito nalazi opravdava jedan izuzetak. Kako se i on, kao što je pomenuo, isto tako osećao prilikom svog prvog prelaska, uzgred budi rečeno i on je načinio taj izuzetak. Hajdemo, hopla, mirno me primite za ruku!

I već je uzeo mladića pod ruku i migom dao ženi na znanje da i ona sa svoje strane učini isto. Potpalubnom inspektoru koji mu se potom iznenada preprečio u koridoru, gde zaista više nikome nije bio potreban, turio je u prsni džep bakšiš koji je za neko vreme ukinuo klasne razlike na brodu. Mladi čovek se nakratko opirao, za trenutak mu noge slobodno zamlataraše u vazduhu, mada je bio nešto viši od svojih dobročinitelja. Ali onda ipak, kad mu je odmah ponovo ponestalo energije za otpor, dade se voditi kao pajac.

Kad je, prošavši kroz hodnik bio kročio u otvor kapije. Neobarok: Na poříči br. 7. Kad je video da pada kiša, kad je video da pada rosulja. Kad je držao kofer u jednoj ruci i još neotvoren kišobran u drugoj.

Mustra kaldrme jednako pred njim. Talasi koncentričnih polukrugova koji se gomilaju jedan preko drugog na jedva razaznatljiv način. Hitajući po njoj: ljudi u različitom ritmu koraka. U fugnama: dva pikavca, jedna kancelarijska spjalica.

Katkad bi neko zakoračio i *poprečke prešao* kolovoz: kao da je kolovoz reka. Proticanje slika, iskušenje da se

upadne u te slike. Pitanje da li bi jedan takav službeni put bolje započeo levom ili desnom nogom ili najbolje uopšte ne-započeo.

A sada Vas, hteli ne hteli, reče stariji gospodin, moramo ispustiti iz ruku. Činjenica je: utroje je nemoguće proći kroz vrata kabine. Uđite, donesite unutra sreću, ali podignite noge. Mladi čovek se istog časa spotakao. Ali i pragovi su na tom brodu bili neobično visoki! Zatim je stajao usred prostorije, i dalje se povodeći. A dama nije pravo znala da li sme da se skloni sa svoje strane, ili mora, napola pored, napola iza njega, ostati spremna da ga u slučaju potrebe zgrabi. Stariji gospodin je zazvonio stjuardu, konjak koji je preporučio zlopatniku od morske bolesti sada je bio potreban i njemu samom. Bio je to tvrd komad rada, tegliti uz tolike stepenice mladića koji je izgleda povremeno zaboravljao kako se stavlja noga pred nogu.

Kabina 25, gornja promenadna paluba. Dnevna prostorija, spavaća prostorija, kupatilo & engleski klozet. Zapravo nimalo njegov stil, jedan takav apartman. Rekao je stariji gospodin. Ali pod svoje stare dane čovek već sme sebi ponešto i da priušti.

U svakom slučaju kada je *on* bio tako mlad kao sad mladi čovek, tada je još, s avanturističkom budućnošću pred očima, putovao kao slepi putnik. U buretu slanah haringi. Moj bože, ala je to bio vonj! Dama je iznova delovala iznenađeno. Kada je preko u Njujorku kročio na kopno, morao se što pre rešiti svog starog odela.

Da li to mladi čovek beše čuo i saobrazno primio k znanju? Izgledao je kao neko ko inače, a u svom trenutnom stanju svakako, malo zapaža od onoga što nastoji da mu uđe kroz bubne opne. Na primer, poziv da napokon sedne. Jednostavno je ostao da stoji i zurio u damu.

Zurio je u nju na način kako je, iskreno rečeno, već godinama više nije fiksirao nijedan muškarac. Njoj je bilo oko četrdeset, njenom suprugu šezdeset šest. On je doduše pridavao značaj i radovao se tome što ona uz njega deluje tako relativno mlada. Ali pored jednog, za toliko starijeg partnera, to joj je s jedne strane padalo lako, a s druge teško, i pre nego što je to sebi priznala, bila se pomirila s tim da će uz njega ostariti, ne nadižući oko toga veliku buku.

Primetila bi to s vremena na vreme kad bi se pogledala u ogledalo. Recimo u putni kostim, koji je dala da joj se posebno sašije za putovanje u Ameriku, mogla je da se udene i njena majka. Zagrejana prethodnim teglenjem, sada je u svakom slučaju skinula mišjesivi žaket. A u beloј čipkanoј bluzi koju je nosila ispod, izgledala je, znala je to, još uvek sasvim dobro.

Što se tiče pogleda mladog muškarca, ona međutim nije znala šta bi trebalo o tome da misli. Možda je to bio samo nesporazum, ali možda i drskost. Ona se u prvi mah odlučila za prvu varijantu. Odsutan utisak koji je mladi muškarac inače odavao činio je ipak prilično neverovatnim da je jedna prisutna osoba na njega izvršila takvo dejstvo.

Ta sedite već jednom, rekao je njen suprug, koji bi sam već rado seo, kao i pre uzaman. Stjuard je već dva puta prilazio i povlačio se a mladić je i dalje stajao. Ali možda je ionako bilo prikladno piti napoleon s nogu. No onda, živeli, moje ime je inače Barton, a dama je gospođa Barton, moja draga žena.

Na to je mladi čovek ipak reagovao. Barton, Barton... ali zar Vi niste Namac? Jesam, jesam, rekao je stariji gospodin. Ali mada jesam, budite tako dobri i pustite sad to. Istina on je poslednji koji bi poricao svoju nacionalnost. Da, tokom svojih ne beznačajnih putovanja on mahom nije propuštao da je pomene. U svakom slučaju – i ovde je pomalo uvređeno pogledao svoju suprugu koja se možda nasmejala – u svakom slučaju, katkad postoje razlozi... U dve reči, razlozi koji bi i jednom ili upravo jednom čoveku poput njega nalagali da prećuti svoje voljeno poreklo i svoje dobro ime.

Sasvim razočaravajuće, mladi čovek se zadovoljio tim odgovorom. Ako je prethodno izgledao kao da se donekle razbudio, sad je s tim opet bilo svršeno. On je doduše stajao tu, ali je, tako se činilo, bio negde drugde. Način kako je svoju čašu s konjakom, iz koje beše samo gucnuo, egzaktno deponovao na ivicu stola, odakle ju je gospodin Barton prekorno gurnuo ka sredini, bio je način jednog mesečara.

Ta sedite već jednom, još izgledate poprilično iznureneno!

Izvinite, rekao je mladi čovek, nije se znalo zbog čega. Da, sedite, opustite se, možda najbolje da prilegnete

na krevet. Ti, Karl, sigurno nemaš ništa protiv, ako on pet minuta odleži na krevetu.

Šta bi trebalo, šta bi mogao gospodin Barton imati protiv toga?

Mladi čovek je u svakom slučaju porumeneo: – Ali izvinite, oprostite...

Ta nemojte se stalno izvinjavati ni zbog čega i opet ni zbog čega! Taj mladi čovek koji je, ni makac, još jednako stojao počeo je postepeno gospodinu Bartonu da ide na živce.

A sad već jednom lezite na taj krevet, i pre nego što je njegova žena mogla da stane između njih, bubnu gosta, doduše sasvim lagano u grudi. Ovome nije mnogo trebalo, pa je iz ljuljanja prešao u teturanje. Ta lezite već jednom na taj krevet, rekao je gospodin Barton gurkajući mladića prema krevetu, barem ćemo imati više mesta! S obzirom na veličinu kabine ta se primedba činila prilično neprikladnom.

Mladi čovek spustio se ne bez dragovoljnosti. Spustio se na leđa. I još je sebe video kako stoji na startu. Ispod luka kapije, izvan rosulje. Kofer u levoj i kao i pre neotvoreni kišobran u desnoj ruci.

Slike: mala devojčica s umornim psetancetom u ispruženim rukama. Dva gospodina koji razmenjuju saopštenja, jedan gestikulirajući dlanovima okrenutim naviše, kao da ljulja gore-dole neki teret. Jedna dama s pretovarenim šeširom, mladi gospodin s vitkim, žurnim štapom. Ona, od otuđenosti među ostalim prolaznici-

ma s jednim lako ustreptalim licem, on, ruke ovlašno na srcu, kao da je oduzeta.

Možda je ipak sve te slike već ranije video. Kako ih *sad* vidi, zatvorenih očiju. Kroz praznine između protoka slika vidi se uredno fugovano kamenje kolovoza. Zašto se nije moglo jednostavno i dalje stojati i puštati da svet prolazi pored, kao film u bioskopu?

I Vi ste dakle Namac?

Kako?

I Vi ste dakle Namac?

Gospodin i gospođa, hteli su da ih zove Barton, sedeli su sad levo i desno na ivicama kreveta.

Manje-više, odgovorio je mladi čovek oprezno, on je ležao u sredini.

Odakle?

Dolazim, rekao je to tako tiho da se najpre uopšte nije razumelo, iz Praga.

Odakle?

Iz Praga.

Divno! Zlatni Prag!

Gospođa Barton, sušta blagodarnost, posmatrala je mladog muškarca zdesna naviše. Dobro da ga nije gledala spreda, njegove uši iz te perspektive nisu delovale naročito povoljno. Sleva naniže u svakom slučaju ni nje-no lice nije izgledalo baš savršeno.

Predebelo. Mladi čovek naprotiv, kako je tu ležao, morao se ženirati jer je bio premršav. Noge pre svega: tako nešto žgoljavo, štrkljasto! Kao što se plašio, štrčale

su daleko preko donjeg kraja kreveta. Uprkos tome rekao je: – Moj Prag nije zlatan, nego siv.

Prestanite, kazala je odviše bliska žena, pa ko će biti toliko turoban!

Mladi čovek je bio zbunjen, ali o tonu u kome je video svoj Prag morao je naposljetku biti bolje informisan.

Njegov Prag je siv a ne zlatan, odvažno je istrajavao. Gucnuo je i ženirao se svoje Adamove jabučice. Da, s vremena na vreme čak je crn.

Verovatno, prošaptao je gospodin Barton koji je imao svoja iskustva, mladi čovek potiče iz turobnih prilika.

Ne neposredno. (Baš to su bile čule njegove šišmiš-uši.) Njegov otac se naime uzdigao radom. Sada je vlasnik galanterijske radnje.

Galanterija? Pa to baš šarmantno zvuči!

Mladi čovek se nasmejao. Zvučalo je kao da mu glas mutira.

Njegov otac trguje šivaćim priborom modnim artiklima pamučnom robom špacir-štapovima kišobranima i suncobranima. Posebno su šarmantni kišobrani, s njima se može nabosti sivo nebo.

Pa to mladi čovek iz Praga – primetio je gospodin Barton i sada se prema džigljavom, mršavom čoveku koji je njemu i njegovoj ženi tako čestito raportirao, ali ležečki, ponovo odobrovoljio – izgleda ima određeni poetski talenat. Naime tako nešto on može da prosu-di na osnovu višegodišnjeg iskustva na tom području. Ostavio je jednu pauzu, koja je međutim protraćena. Da, čini se da mladi čovek iz Praga ima određeni poetski ta-

lenat, iako se on očito ponešto melanholično prezentuje.

Mladi čovek se otvorio kao patentni nožić. Ma to je i zaraza, istinska muka!

Šta?

Takav jedan takozvani talenat, reče, bukvalno ispljunuši njemu naizgled gnusnu reč. Čovek mora biti srećan ako toga ostane pošteđen.

Ne da on to govori o sebi, ali ima jednog poznani-ka. (Na svoje sopstveno zaprepašćenje primetio je da je bio ustao i uprkos osetnog ljuljanja broda, ushodaio se po kabini.) Taj već godinama piše, to jest, *pokušava* da piše. Ili već godinama pokušava da *ne* piše, da, tako bi se možda pogodnije dalo predstaviti tužno stanje stvari. Da piše pesme inače je davno prestao. Njih je za sobom ostavio takoreći kao porok puberteta. Ipak s prozom je možda još gore. Za nju čoveku treba više vremena, iako, kada je jednom krenula takozvana ozbiljnost života, raspolože sa sve manje vremena za takvu neozbiljnost.

Jednom rečju: njegov poznanik se uništava. Pisanje mu je zavet duha, opsesija, pristajanje na najupitnije zagrljaje. Od noći u kojima se time iscrpljuje preko dana ima kolutove ispod očiju. Sada upravo iznova pokušava da se odvikne, ali (kod tih reči mladi čovek je na tren izgubio ravnotežu) ostaje otvoreno da li će ovaj put izdržati.

A Vi?

Šta: a ja?

Pišete li i Vi?

Na to mladi čovek nije odgovorio.

Mnoštvo reči koje je odjednom proizveo vidno ga je napreglo. Ruka mu je došla u iskušenje da se maši odložene čaše s konjakom, ali mozak joj nije popustio. Onda se pustio da duboko utone u jednu od fotelja.

Onda se i dalje video u luku kapije između stubova. Napolju se sada sve blistalo, ipak prašina je ostala na unutrašnjoj strani kanelira i tambura iznad podnožja. Na suvom mozaiku kraj njega u međuvremenu se nakupilo nekoliko prolaznika. Takođe je na hodniku iza njega bilo pristiglo više kolega, no na koje se, pošto je već ko zna koliko dugo tu stojao, radije nije osvrtao.

Kada je zabacio glavu, video je noge anđela koji su sedeli na arhitravu. Iako nikada nisu dodirnuli zemno tle, tabani su im bili crni. Ta ga je konstatacija zabavljala. Ali nije mogao dugo da gleda uvis, a da mu se od kiše koja je onda zbunjujuće padala na njega, ne zavrtilo u glavi.

Kad je dakle iznova spustio glavu i pogled. Kad je voda u staklastim trakama tekla ivicom kolovoza prema dublje upuštenim kanalima. Preko sivoreflektujućeg uličnog pločnika prolazili su ljudi u kočijama koje su se crno ljuljale. Ako bi još kratko vreme tako ostao, propustio bi svoj voz.

A šta inače radite?

A šta ću inače raditi?

Po pozivu.

Mladi čovek je jedan trenutak napregnuto razmišljao o tome, kao da bi tek morao da se doseti značenja te reči.

To je naime tako: mnoge reči su unapred prevarne. Nije to rekao. Ali to je mogao pomisliti.

Možda je, nagađala je gospođa Barton, mladi čovek još student.

Dama kod Tirštajna preko puta, koja je dosad samo gledala svoje cipele...

Ne, oprostite, rekao je, možda izgledam nešto mlađe. Ali svoje studije sam okončao još pre dve godine.

Ta dama u pripijenoj suknji... iznenada ga je pogledala, gotovo se bio uplašio. Ali možda je ona gledala samo kako lije kiša ispred njega ili na pločicu firme pričvršćenu na vratima, iznad njegove kose.

Njegova potreba da joj ispriča nešto o sebi. Na primer ovo: imam dvadeset pet godina i još nemam ime. Ili ovo: moji roditelji su mi, što se kaže, uz određene žrtve omogućili studije prava. Ali ja sad uopšte ne znam čemu je to bilo dobro.

Ali, ali. Pa ko će biti toliko nezahvalan?

To je rekla gospođa Barton. Dama u uskoj suknji bila je jednostavno otišla.

Mislim, modifikovao je mladi čovek, ne znam za šta sam sad sâm dobar. Trenutno sam – ili sam domalo bio – službenik na ispomoći kod jednog osiguravajućeg zavoda.

Ali to je ipak već nešto, on će se zacementovati na lestvicama činovnog ranga. Kada je neko jednom službenik na ispomoći, onda uz pretpostavljeni mar i istrajnost, više ništa ne stoji na putu jednoj valjanom činovničkoj karijeri. Dve godine kasnije, na primer, on već može biti imenovan u zavodskog koncipistu, tako nešto biva.

A još tri godine kasnije, ako sve ide dobro, po svojoj prilici bi se već mogao zvati vicesekretarom, prema tome, molim lepo, to je ipak jedna perspektiva.

Da papá, da mamá. Dete, odlazićeš na službena putovanja! Recimo u Hrastavu i Litomerice, recimo u Litomerice i Usti. Možda čak u Beč, možebiti jednoga dana te pošalju i na kongres. Zamisli međunarodni kongres za spasilačku službu i sprečavanje nesreća.

Mladi čovek šakama sebi pokriva oba uha.

Ali šta vam je, upita gospođa Barton, migrena?

Otkad je stupio u taj takozvani pozivni život, reče mladi čovek, ima tu glavobolju. Takav jedan osećaj moralo bi imati prozorsko staklo na mestu na kome će prsnuti.

U stvari sada bi po svojoj prilici bilo još samo upola tako loše. Jer u poređenju sa prvom pozivnom godinom u poslednjim mesecima mu je išlo dvostruko tako dobro. Ako je prvo u kancelariji presedeo ceo dan, naime od osam do sedam, i posle uzalud pokušavao da trči za odbeglim životom, onda mu je naposletku ipak uspeo da popravi svoj položaj. Na mestu s jednostavnijom frekvencijom koje je konačno dobio, u kancelarijskom zatvoru mora da izdura još samo do dva popodne.

Ne budite smešni, osupnuo se gospodin Barton, kancelarija nije zatvor!

Zaista? reče mladi čovek. Jeste li nekad radili u kancelariji?

Starijem je bilo nešto na jeziku, nešto gorka ukusa. Da, reče najzad, i on je jednom radio u kancelariji.

Nemirno se pipao po džepovima odelu.

Klara, gde je moj etui s cigaretama?

Ali Karl, pa znaš da ne treba da pušiš.

Da, znam. Ali bilo bi mi prokleta-ponovo milije da meni prepustiš konsekvencu toga!

Prilikom paljenja cigarete tresle su mu se ruke. Prvi dim je povukao sklopljenih očiju. Duboko udišući, izdišući, izbacujući kolut dima. Pardon, pribrao se napokon, želite li i Vi jednu?

Naprotiv. Mladi čovek je pokušavao da izbegne kolut dima. Na dim je mladi čovek iz Praga bio skoro alergičan. Jedva da bi neko zapalio cigaretu, on bi već osetio neizdrživi napad kašlja. Ali pošto je zbog nečega ionako oneraspoložio gospodina Bartona, nije ga po prilici odmah sad mogao zamoliti da opet prestane da puši.

Tako je herojski kašljao dok je pokušavao da se oglasi. On je jednostavno neko ko svoje vreme u kancelariji odseda kao robiju. Ne žali se on toliko na rad koliko na trulež muljevitog vremena. To ima malo veze s tim da li to vreme traje do večeri ili samo do ranog popodneva.

Istina, rekao je gospodin Barton.

Kancelarijsko vreme naime, rekao je mladi čovek, ne da se razdeliti. Hoće reći: još i u poslednjih pola sata oseća se njegov pritisak kao u prvom. To je često kao pri vožnji vozom kroz noć i dan, kojom prilikom se gotovo izgubi osećaj za kretanje voza i za prevaljeno rastojanje. Može se samo sedeti i čekati, onako kao da sve zavisi jedino i samo od kazaljke na časovniku koji čovek drži pred sobom na dlanu.

Kad se naposljetku beše mašio svog časovnika. Razume se po sebi, bio je stao. Jednoga od kolega koji su čekali iza njega, prema kojima se sad morao okrenuti, upitao je za vreme. Kada se taj beše nasmejao. Iz razgovora u obaveštenje o vremenu.

A možda se taj beše *njemu* nasmejao! Iznenada beše odlučno razapeo kišobran i podigao u međuvremenu odloženi kofer. Kada je u svakom slučaju kraj njega prohitalo još nekoliko žena koje su mu zaprečile put. Šešir jedne malene devojčice (slamnati, crveni), jedina mrlja boje u tom crno-belom sećanju.

U sledećoj sekvenci bio je već na ulici. Ona se malo pela u pravcu kojim je on hteo da ide. Kofer, mada u njemu nije bilo mnogo čega, nije mu delovao lak. Kontra vetru držao je kišobran čije su se žbice od toga malo utisnule, i osetio je kako mu leprša ogrtač.

A sad se iseljavate?

Kako molim? Mladi čovek morao je najpre da se opet vrati na brod kojim su zajedno plovili.

Njegov polazak iz Starog sveta, reče najzad, bio je prilično nenadan. Još nije stigao ni da o svemu tome razmisli. Katkad ima osećaj da ceo taj prelazak samo sanja.

E pa, rekao je nato gospodin Barton, to i *jeste* jedan san. Nešto o čemu bi drugi, u manje srećnim prilikama, mogli samo da sanjaju. Čak i ako mladi čovek, kako se videlo, skromno putuje... Njemu se može zavideti. Na ovo se sasvim još jednom može nadovezati.

Pa se iznova maši čaše s konjakom i podiže je.